

UŽÍVÁNÍ TABÁKU V ČESKÉ REPUBLICE 2017

Státní zdravotní ústav, 2018

*Alena Váňová
Miroslava Skývová
Marek Malý*

A) ÚVOD

Ve většině vyspělých států je užívání tabáku pokládáno za jednu z nejzávažnějších, avšak preventabilních příčin úmrtí a chronických neinfekčních onemocnění. Jedná se o celou řadu onemocnění, zejména kardiovaskulárních, nádorových a respiračních, jejichž léčba představuje významnou ekonomickou zátěž pro systém zdravotní péče.

Kouření má vliv na celkovou míru nemocnosti a úmrtnosti populace a tím i na střední délku života. Na zdraví člověka má škodlivý vliv nejen samotná spotřeba tabáku, ale i expozice tabákovému kouři. Vedle toho konzumace tabáku vyvolává celospolečenské náklady související se snížením produktivity práce kuřáků (jako je zvýšená pracovní neschopnost, kuřácké pauzy, invalidní důchody) a vyšší mortalitou (úmrtí v produktivním věku, vdovské a sirotčí důchody apod.).

Vzhledem ke stále vysokému počtu kuřáků a dalších uživatelů tabáku je tuto situaci možné nazvat celosvětovou pandemií. Světová zdravotnická organizace (WHO) ve snaze zabránit této vážné zdravotní hrozbě vypracovala vodítka jak s touto pandemií účinně bojovat.

Doporučení směřující k omezení spotřeby tabáku byla shrnuta v dokumentu MPOWER, který představuje šest hlavních priorit efektivních strategií (WHO, 2008):

1. Monitorovat užívání tabáku a politik prevence
2. Chránit lidi před tabákovým kouřem
3. Nabídnout pomoc při odvykání kouření
4. Varovat před nebezpečím užívání tabáku
5. Prosazovat zákaz reklamy na tabák, jeho propagaci a sponzorství
6. Zvyšovat daně na tabák

Východiskem pro další strategie je strategie první – Monitorování užívání tabáku a politik prevence.

Aby bylo možné provádět monitorování jednotným a porovnatelným způsobem po celém světě, byl ve spolupráci WHO a Center pro kontrolu nemocí a prevenci (CDC) vytvořen Globální systém surveillance tabáku (GTSS). V rámci tohoto systému jsou realizovány studie zaměřené na různé věkové skupiny, a to na školní děti ve věku 13 – 15 let, na jejich pedagogy, na budoucí zdravotníky – studenty medicíny, farmacie a ošetřovatelství, a na dospělou populaci ve věku 15 let a více (Warren, Asma at all., 2009).

Pro potřebu zemí, které takový monitoring provádějí, připravily WHO a CDC jednotné dotazníky skládající se z klíčových otázek, včetně návodu jak je používat a vyhodnocovat, které by při surveillance užívání tabáku měly být vždy používány (Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group, 2011).

Cíle výzkumu a přínos nových poznatků

Hlavním cílem výzkumu bylo získat validní a reprezentativní poznatky o užívání tabáku v populaci osob České republiky ve věku 15-65 let a více. Poznatky z populačního výzkumu nejen doplňují dostupná statistická data o registrované spotřebě tabáku, ale přinášejí jedinečné informace, které není možné získat jiným způsobem. Jde především o stanovení podílu zdravotně rizikového a škodlivého užívání tabáku, o určení demografických a sociálních znaků ohrožené populace. Znalost velikosti a sociodemografických charakteristik rizikových skupin je nutná pro plánování regulačních opatření společnosti zaměřených na ochranu zdraví i pro plánování intervencí v oblasti prevence a léčby.

Data o kouření české populace lze porovnat s daty získanými každoročně od roku 1997. Vývojový trend počtu kuřáků mezi dospělými občany ČR byl v posledních letech poměrně

stabilní. Pohyboval se mezi 28 až 32 % (Sovinova et al., 2014). V roce 2015 došlo k poklesu prevalence kuřáctví u dospělých občanů na hodnotu 24,1%. Šetření za rok 2016 však ukázalo, že se jednalo o přechodný pokles, protože v prevalenci kuřáctví v roce 2016 došlo ke zvýšení hodnoty na 28,6%; zjištěná hodnota prevalence kuřáctví v roce 2016 nedosáhla však hodnoty za rok 2014, která činila 31,4%. V roce 2017 došlo opět ke snížení prevalence kuřáctví na hodnotu 25,2%. Analýza trendů dává možnost vyhodnocovat účinnost národní politiky ve vztahu k tabáku, což je přidanou hodnotou, pro kterou stojí za to populační studie periodicky opakovat.

Kouření tabáku má závažný dopad na zdravotní stav populace. Epidemiologické výzkumy dokládají, že v České republice se kouření podílí na celkové roční úmrtnosti 17 – 19 procenty (Peto et al., 2003; Sovinová et al., 2008). Snaha omezovat zdravotní a s nimi i ekonomické škody, které kouření působí, je proto logicky prioritou veřejného zdravotnictví. Výsledky populačních studií mají značný význam i pro mezinárodní vědeckou komunitu. Statistické údaje o užívání tabáku v České republice jsou součástí dat v databázích Světové zdravotnické organizace (HFA) a slouží jako zdroj pro mezinárodní srovnávací studie a jako podklad pro tvorbu národních i mezinárodních politik veřejného zdraví.

Metodika výzkumu

Pro monitorování užívání tabákových výrobků byl vybrán soubor klíčových otázek z Globální tabákové studie pro dospělé (GATS) Tobacco Questions for Surveys (TQS). Tato data byla doplněna o demografické charakteristiky sledovaného souboru.

Výběr respondentů a charakteristika souboru

Informace byly získány od souboru 1806 osob náhodně vybraných pomocí kvót.

Soubor je reprezentativním vzorkem dospělé populace České republiky. Složení vzorku, pokud jde o základní demografické charakteristiky, odpovídá struktuře české populace ve věku 15 let a více podle věku a pohlaví (Věkové složení obyvatelstva České republiky v roce 2016, ČSÚ 2017). Složení výběrového souboru je reprezentativní rovněž podle krajů ČR.

Demografické charakteristiky vzorku

Celkem	N (%)
	1 806 (100)
<i>Pohlaví</i>	
Muži	880 (48,7)
Ženy	926 (51,3)
<i>Věková skupina</i>	
15-24	205 (11,4%)
25-44	645 (35,7%)
45-64	554 (30,7%)
65+	402 (22,3%)
<i>Místo bydliště</i>	
Město	1 417 (78,5%)
Venkov	389 (21,5%)
<i>Vzdělání*</i>	
ZŠ a SOU	579 (36,2%)
SŠ s mat.	671 (42,9%)
VŠ	351 (21,9%)

* Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Charakteristika dotazníku pro tabák

Dotazník věnovaný užívání tabáku se skládal z otázek pokrývajících všech šest priorit MPOWER.

První priorita – Monitorování

Nejdůležitějších je osm prvních otázek, které zjišťují prevalenci kuřáctví cigaret. Doplnující informaci poskytuje otázka čtvrtá až dvanáctá, monitorující užívání elektronických cigaret a bezdýmného tabáku.

Druhá priorita – Ochrana lidí před tabákovým kouřem

Odpovědi na expozici tabákovému kouři doma i na pracovišti byly získány prostřednictvím otázek třináct až šestnáct.

Třetí priorita - Nabídnutí pomoci při odvykání kouření

Toto téma řeší otázky sedmnáct až devatenáct, které zjišťují pokusy respondentů o zanechání kouření a informaci, zda jim zdravotníci doporučovali zanechat kouření.

Čtvrtá priorita - Varování před nebezpečím užívání tabáku

Otázky dvacet, dvacet jedna, dvacet tři a dvacet čtyři zjišťují povědomí lidí o zdravotních varováních v tisku, televizi a na krabičkách cigaret a jejich případný vliv na úmysl kuřáků přestat kouřit.

Pátá priorita - Prosazování zákazu reklamy na cigarety, jejich propagaci a sponzorství

Otázky dvacet šest a dvacet sedm zjišťují rozsah působení reklamy na cigarety v místech jejich prodeje a rozsah různých způsobů jejich propagace.

Šestá priorita - Zvyšování daní na tabák

Další dvě otázky se zabývají ekonomickými aspekty, zjišťují rozsah posledního nákupu cigaret a množství peněz na jejich nákup vynaložených.

V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, byly do dotazníku doplněny otázky týkající se spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech (otázka dvacet dva) a vlivu uvedené právní změny na přístup kuřáků ke kouření (otázka dvacet pět).

B) VÝSLEDKY - TABÁK

Tabulka 1 Podrobný přehled kuřáctví tabákových výrobků (Priorita 1)

Rozsah kuřáckých návyků	Celkem (N=1806)	Muži (N=880)	Ženy (N=926)
Současní kuřáci tabáku	25,2 (23,3;27,3)	30,8 (27,8;33,9)	19,9 (17,4;22,6)
Denní kuřáci	18,4 (16,7;20,3)	22,6 (20,0;25,5)	14,5 (12,4;16,9)
Příležitostní kuřáci	6,8 (5,7;8,0)	8,2 (6,6;10,2)	5,4 (4,1;7,1)
<i>Příležitostní kuřáci, kouřící v minulosti denně</i>	3,2 (2,4;4,1)	4,0 (2,9;5,5)	2,4 (1,6;3,6)
<i>Příležitostní kuřáci, nikdy nekouřící v minulosti denně</i>	3,6 (2,8;4,6)	4,2 (3,1;5,7)	3,0 (2,1;4,3)
Současní nekuřáci	74,8 (72,8;76,8)	69,2 (66,1;72,2)	80,1 (77,4;82,6)
Bývalí kuřáci	18,4 (16,7;20,3)	18,8 (16,3;21,5)	18,1 (15,8;20,8)
<i>Bývalí denní kuřáci</i>	9,0 (7,8;10,4)	10,6 (8,7;12,8)	7,6 (6,0;9,4)
<i>Bývalí příležitostní kuřáci</i>	9,4 (8,2;10,9)	8,2 (6,6;10,2)	10,6 (8,8;12,7)
Nekuřáci celoživotní	56,4 (54,1;58,6)	50,5 (47,2;53,8)	62,0 (58,8;65,1)

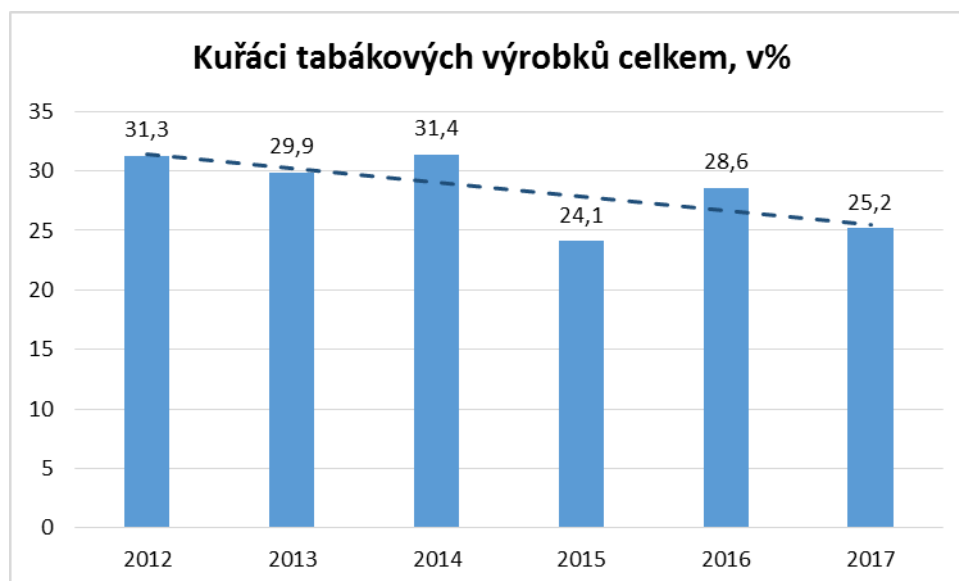
Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Výsledky studie ukázaly, že současných kuřáků tabáku bylo v roce 2017 celkem 25,2 % (v roce 2016 celkem 28,6 %). Ze současných kuřáků tři čtvrtiny představovali denní kuřáci.

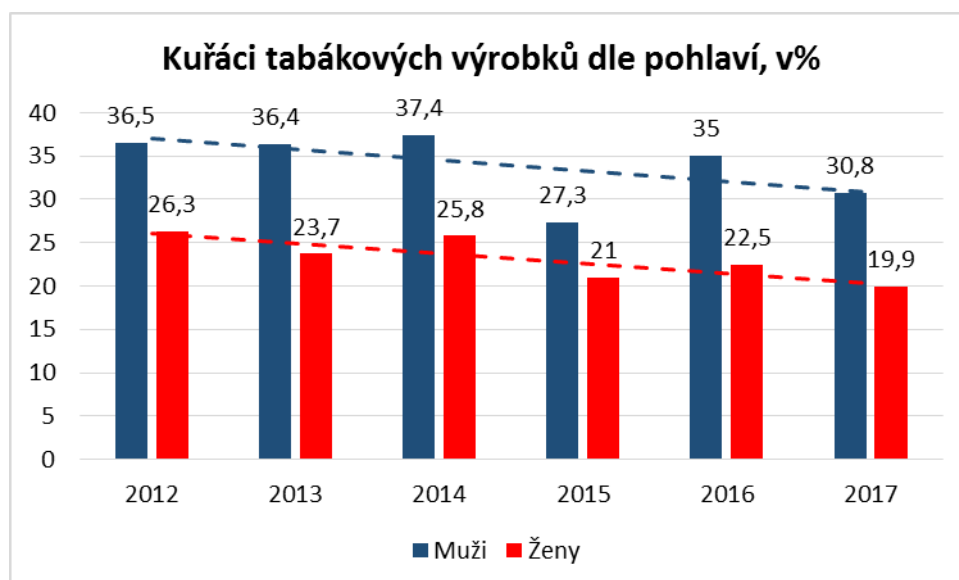
Ze statistického hlediska je mezi počty současných kuřáků podle pohlaví patrný rozdíl. Následně ve skupině denních kuřáků zaznamenáváme výrazně méně kuřacek než kuřáků. Rozdíl nacházíme i ve skupině nekuřáků, a to ve prospěch celoživotních nekuřáček.

Grafické znázornění prevalence kuřáctví v letech 2012 – 2017 je uvedeno v grafu 1 a 2.

Graf č. 1: Prevalence kuřáctví v ČR v letech 2012 – 2017 (včetně trendu)

Graf č. 2: Prevalence kuřáctví v ČR v letech 2012 – 2017 – dle pohlaví (včetně trendu)

Tabulka 2A I. Současní kuřáci různých druhů tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 1) - z celku všech respondentů

Demografická charakteristika	Jakýkoliv kouřený tabákový výrobek	Jakékoliv cigarety ¹	Typ cigarety		Ostatní tabákové výrobky ²
			Komerčně vyrobené	Ručně ubalené	
Celkem (n=1806)	25,2 (23,2;27,3)	24,6 (22,6;26,6)	22,9 (21,0;24,9)	3,0 (2,3;3,9)	4,7 (3,7;5,7)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n=880)	30,8 (27,8;34,0)	30,1 (27,1;33,3)	27,4 (24,5;30,5)	4,8 (3,5;6,4)	6,7 (5,1;8,6)
Ženy (n=926)	19,9 (17,3;22,6)	19,3 (16,8;22,0)	18,7 (16,2;21,3)	1,3 (0,7;2,3)	2,7 (1,8;4,0)
<i>Věková skupina</i>					
15-24 (n=205)	35,6 (29,1;42,6)	35,6 (29,1;42,6)	35,6 (29,1;42,6)	3,4 (1,4;6,9)	10,7 (6,8;15,8)
25-44 (n=645)	27,4 (24,0;31,1)	26,8 (23,4;30,4)	23,9 (20,6;27,4)	3,7 (2,4;5,5)	4,0 (2,6;5,9)
45-64 (n=554)	26,2 (22,6;30,0)	25,3 (21,7;29,1)	24,0 (20,5;27,8)	2,5 (1,4;4,2)	4,7 (3,1;6,8)
65+ (n=402)	14,9 (11,6;18,8)	14,4 (11,1;18,2)	13,4 (10,3;17,2)	2,2 (1,0;4,2)	2,5 (1,2;4,5)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n=1417)	24,8 (22,6;27,2)	24,2 (22,0;26,5)	22,8 (20,6;25,1)	2,8 (2,0;3,8)	5,1 (4,0;6,4)
Venkov (n=389)	26,5 (22,2;31,2)	26,0 (21,7;30,6)	23,4 (19,3;27,9)	3,6 (2,0;6,0)	3,1 (1,6;5,3)
<i>Vzdělání³</i>					
ZŠ a SOU (n=579)	27,3 (23,7;31,1)	26,9 (23,4;30,8)	24,5 (21,1;28,2)	4,5 (3,0;6,5)	3,1 (1,9;4,9)
SŠ s maturitou (n=671)	24,0 (20,8;27,4)	23,2 (20,1;26,6)	21,6 (18,6;24,9)	2,4 (1,4;3,8)	4,9 (3,4;6,8)
VŠ (n=351)	17,9 (14,1;22,4)	16,8 (13,0;21,1)	15,4 (11,8;19,6)	1,4 (0,5;3,3)	3,1 (1,6;5,5)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Poznámka:

Současné kuřáctví tabákových výrobků zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně) kuřáctví

¹ Zahrnuje kuřáctví cigaret, jak vyrobených průmyslově, tak i ručně ubalených;

² Zahrnuje kuřáctví dýmek, doutníků, vodních dýmek;

³ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Tabulka 2A II. Současní kuřáci různých druhů tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 1) – ze souboru současných kuřáků

Demografická charakteristika	Jakýkoliv kouřený tabákový výrobek	Jakékoliv cigarety ¹	Typ cigarety		Ostatní tabákové výrobky ²
			Komerčně vyrobené	Ručně ubalené	
Celkem (n=455)	100,0 (99,2;100,0)	97,6 (95,7;98,8)	91,0 (88,0;93,5)	11,9 (9,0;15,2)	18,5 (15,0;22,3)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n=271)	100,0 (98,6;100,0)	97,8 (95,2;99,2)	88,9 (84,6;92,4)	15,5 (11,4;20,4)	21,8 (17,0;27,2)
Ženy (n=184)	100,0 (98,0;100,0)	97,3 (93,8;99,1)	94,0 (89,6;97,0)	6,5 (3,4;11,1)	13,6 (9,0;19,4)
<i>Věková skupina</i>					
15-24 (n=73)	100,0 (95,1;100,0)	100,0 (95,1;100,0)	100,0 (95,1;100,0)	9,6 (3,9;18,8)	30,1 (19,9;42,0)
25-44 (n=177)	100,0 (97,9;100,0)	97,7 (94,3;99,4)	87,0 (81,1;91,6)	13,6 (8,9;19,5)	14,7 (9,8;20,8)
45-64 (n=145)	100,0 (97,5;100,0)	96,6 (92,1;98,9)	91,7 (86,0;95,7)	9,7 (5,4;15,7)	17,9 (12,1;25,2)
65+ (n=60)	100,0 (94,0;100,0)	96,7 (88,5;99,6)	90,0 (79,5;96,2)	15,0 (7,1;26,6)	16,7 (8,3;28,5)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n=352)	100,0 (99,0;100,0)	97,4 (95,2;98,8)	91,8 (88,4;94,4)	11,4 (8,2;15,2)	20,5 (16,4;25,1)
Venkov (n=103)	100,0 (96,5;100,0)	98,1 (93,2;99,8)	88,3 (80,5;93,8)	13,6 (7,6;21,8)	11,7 (6,2;19,5)
<i>Vzdělání³</i>					
ZŠ a SOU (n=158)	100,0 (97,7;100,0)	98,7 (95,5;99,8)	89,9 (84,1;94,1)	16,5 (11,0;23,2)	11,4 (6,9;17,4)
SŠ s maturitou (n=161)	100,0 (97,7;100,0)	96,9 (92,9;99,0)	90,1 (84,4;94,2)	9,9 (5,8;15,6)	20,5 (14,5;27,6)
VŠ (n=63)	100,0 (94,3;100,0)	93,7 (84,5;98,2)	85,7 (74,6;93,3)	7,9 (2,6;17,6)	17,5 (9,1;29,1)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Poznámka:

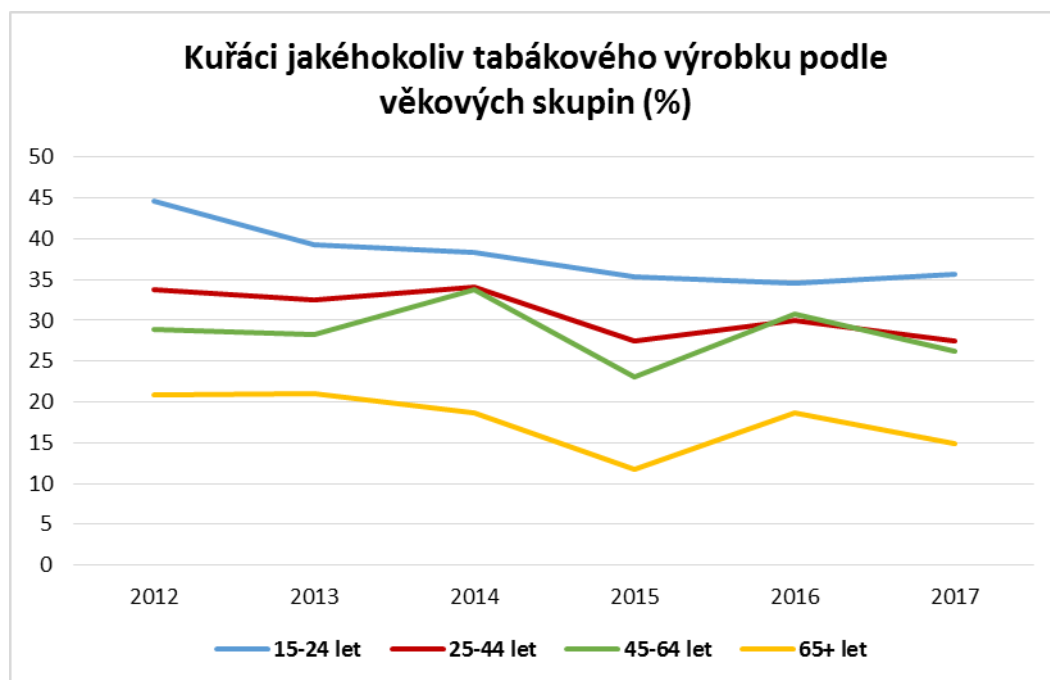
Současné kuřáctví tabákových výrobků zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně) kuřáctví

¹ Zahrnuje kuřáctví cigaret, jak vyrobených průmyslově, tak i ručně ubalených;

² Zahrnuje kuřáctví dýmek, doutníků, vodních dýmek;

³ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Graf č. 3: Kuřáci jakéhokoliv tabákového výrobku dle věkových skupin

Z tabulek je patrné, že česká populace převážně kouří cigarety. Podíl jiných tabákových výrobků určených ke kouření je zanedbatelný. Celkem tuto skutečnost uvedlo 18,5 % kuřáků s převahou mužské části kouřící populace (21,8 % vs. 13,6 %). Zatím pouze v omezeném rozsahu si kuřáci balí své vlastní cigarety, naprostá většina dává přednost cigaretám vyrobeným průmyslově. Ostatní tabákové výrobky než cigarety zahrnují dýmku, doutníky a vodní dýmku.

Z hlediska věku je nejvyšší prevalence kuřáctví tabákových výrobků ve skupině 15 – 24 letých (35,6 %), poté prevalence klesá na 27,4 % ve skupině 25 – 44 letých, 26,2 % ve skupině 45 – 64 letých až na 14,9 % u osob ve věku 65 let a více. Stejně jako v předcházejícím roce je prevalence kuřáctví osob ve věku 65 let a více v porovnání s mladšími věkovými skupinami nižší.

Podle vzdělání je procento kuřáctví tabákových výrobků nižší u skupiny vysokoškolsky vzdělaných respondentů v porovnání s respondenty se vzděláním základním a středním. Rozdíl kuřáctví tabákových výrobků není naopak patrný mezi městem a venkovem.

Současní kuřáci vykouřili v roce 2017 průměrně denně 12,3 kusů cigaret (komerčně vyráběných a ručně ubalených). Ve srovnání s rokem 2016 nedošlo k významné změně (12,3 ks vs. 12,4 ks).

Tabulka 2B Současní uživatelé elektronické cigarety (denní a příležitostní) podle vybraných demografických charakteristik

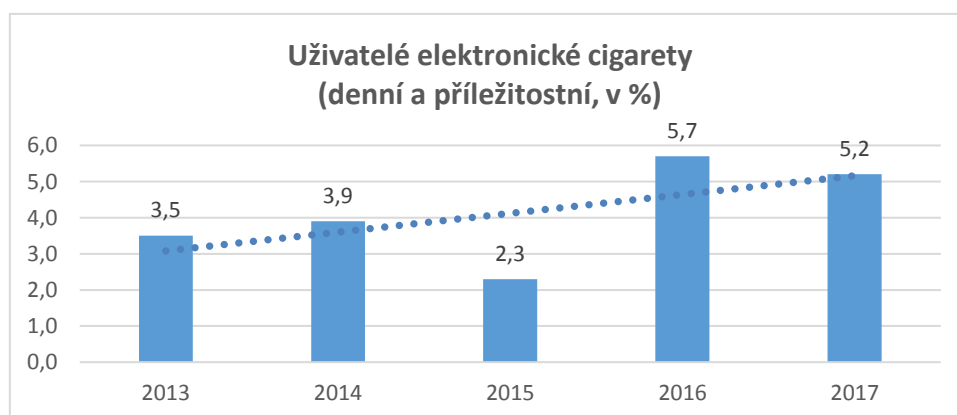
Demografická charakteristika	Jakýkoliv typ elektronické cigarety
Celkem (N=1806)	5,2 (4,2;6,3)
<i>Pohlaví</i>	
Muži (n=880)	5,9 (4,4;7,7)
Ženy (n=926)	4,5 (3,3;6,1)
<i>Věková skupina</i>	
15-24 (n=205)	12,2 (8,0;17,5)
25-44 (n=645)	6,8 (5,0;9,0)
45-64 (n=554)	3,6 (2,2;5,5)
65+ (n=402)	1,2 (0,4;2,9)
<i>Místo bydliště</i>	
Město (n=1417)	5,4 (4,2;6,7)
Venkov (n=389)	4,6 (2,8;7,2)
<i>Kuřáctví tabáku v současnosti ¹</i>	
Ano (n=455)	12,7 (9,8;16,2)
Ne (n=1351)	2,7 (1,9;3,7)
<i>Vzdělání ²</i>	
ZŠ a SOU (n=579)	4,8 (3,2;6,9)
SŠ s mat. (n=671)	4,2 (2,8;6,0)
VŠ (n =351)	3,7 (2,0;6,3)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Zahrnuje současné uživatele denní a příležitostné (méně často než denně)

² Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Graf č. 4: Uživatelé elektronické cigarety

V roce 2017 užívalo elektronické cigarety 5,2 % osob. V porovnání s rokem 2016 (5,7 %) došlo ke snížení u mužů i u žen; ve věkové skupině 15 – 24 let došlo ke zvýšení procenta uživatelů na 12,2 %.

Tabulka 3 Užívání elektronických a klasických cigaret podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 1)

Demografická charakteristika	Současně uživatel/ka klasických cigaret	Bývalý/á kuřák/kuřačka klasických cigaret	Před užíváním EC jsem nekouřil/a
Celkem (n=144)	56,3 (47,7;64,5)	21,5 (15,1;29,1)	22,2 (15,7;29,9)
<i>Pohlaví</i>			
Muži (n=77)	55,8 (44,1;67,2)	23,4 (14,5;34,4)	20,8 (12,4;31,5)
Ženy (n=67)	56,7 (44,0;68,8)	19,4 (10,8;30,9)	23,9 (14,3;35,9)
<i>Věková skupina</i>			
15-24 (n=37)	64,9 (47,5;79,8)	16,2 (6,2;32,0)	18,9 (8,0;35,2)
25-44 (n=66)	45,5 (33,1;58,2)	22,7 (13,3;34,7)	31,8 (20,9;44,4)
45-64 (n=31)	61,3 (42,2;78,2)	29,0 (14,2;48,0)	9,7 (2,0;25,8)
65+ (n=10)	80,0 (44,4;97,5)	10,0 (0,3;44,5)	10,0 (0,3;44,5)
<i>Místo bydliště</i>			
Město (n=114)	53,5 (43,9;62,9)	21,9 (14,7;30,6)	24,6 (17,0;33,5)
Venkov (n=30)	66,7 (47,2;82,7)	20,0 (7,7;38,6)	13,3 (3,8;30,7)
<i>Vzdělání¹</i>			
ZŠ a SOU (n=36)	61,1 (43,5;76,9)	30,6 (16,3;48,1)	8,3 (1,8;22,5)
SŠ s maturitou (n=47)	46,8 (32,1;61,9)	19,1 (9,1;33,3)	34,0 (20,9;49,3)
VŠ (n=24)	54,2 (32,8;74,4)	20,8 (7,1;42,2)	25,0 (9,8;46,7)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Z tabulky je patrné, že více než polovina (56,3 %) uživatelů elektronických cigaret kouří současně i klasické cigarety, více než pětina (21,5 %) jsou bývalí uživatelé klasických cigaret a více než pětina (22,2 %) před užíváním elektronických cigaret nekouřila. Místo bydliště, vzdělání ani pohlaví nemá na způsob užívání elektronických a klasických cigaret vliv. Naopak způsob užívání obou typů cigaret se mění se vzrůstajícím věkem, a to ve prospěch kouření klasických cigaret.

Tabulka 4 Současní uživatelé elektronické cigarety – důvod užívání elektronické cigarety podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 1)

Demografická charakteristika	Prostředek ukončení nebo omezení kouření klasických cigaret	Menší škodlivost pro zdraví	Nižší cena	Experimentování	Větší tolerance okolí k EC
Celkem (n=144)	32,6 (25,1;40,9)	26,4 (19,4;34,4)	10,4 (5,9;16,6)	41,7 (33,5;50,2)	20,1 (13,9;27,6)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n=77)	36,4 (25,7;48,1)	29,9 (20,0;41,4)	10,4 (4,6;19,4)	33,8 (23,4;45,4)	20,8 (12,4;31,5)
Ženy (n=67)	28,4 (18,0;40,7)	22,4 (13,1;34,2)	10,4 (4,3;20,3)	50,7 (38,2;63,2)	19,4 (10,8;30,9)
<i>Věková skupina</i>					
15-24 (n=37)	27,0 (13,8;44,1)	24,3 (11,8;41,2)	5,4 (0,7;18,2)	62,2 (44,8;77,5)	24,3 (11,8;41,2)
25-44 (n=66)	30,3 (19,6;42,9)	27,3 (17,0;39,6)	13,6 (6,4;24,3)	39,4 (27,6;52,2)	18,2 (9,8;29,6)
45-64 (n=31)	38,7 (21,8;57,8)	29,0 (14,2;48,0)	9,7 (2,0;25,8)	29,0 (14,2;48,0)	19,4 (7,5;37,5)
65+ (n=10)	50,0 (18,7;81,3)	20,0 (2,5;55,6)	10,0 (0,3;44,5)	20,0 (2,5;55,6)	20,0 (2,5;55,6)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n=114)	33,3 (24,8;42,8)	22,8 (15,5;31,6)	10,5 (5,6;17,7)	45,6 (36,3;55,2)	17,5 (11,1;25,8)
Venkov (n=30)	30,0 (14,7;49,4)	40,0 (22,7;59,4)	10,0 (2,1;26,5)	26,7 (12,3;45,9)	30,0 (14,7;49,4)
<i>Vzdělání¹</i>					
ZŠ a SOU (n=36)	44,4 (27,9;61,9)	36,1 (20,8;53,8)	19,4 (8,2;36,0)	25,0 (12,1;42,2)	13,9 (4,7;29,5)
SŠ s mat. (n=47)	34,0 (20,9;49,3)	23,4 (12,3;38,0)	12,8 (4,8;25,7)	38,3 (24,5;53,6)	21,3 (10,7;35,7)
VŠ (n=24)	20,8 (7,1;42,2)	20,8 (7,1;42,2)	0,0 (0,0;14,2)	41,7 (22,1;63,4)	20,8 (7,1;42,2)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Důvodem k užívání elektronické cigarety je nejčastěji experimentování; u mužů ve věkové skupině nad 45 let a u uživatelů s nižším vzděláním je elektronická cigareta nejčastěji užívána jako prostředek k ukončení nebo omezení kouření klasických cigaret. Uživatelé na venkově preferují elektronickou cigaretu pro menší škodlivost pro zdraví.

Tabulka 5 Současní uživatelé elektronické cigarety – elektronické cigarety s nikotinem a bez nikotinu (Priorita 1)

Užívání elektronických cigaret	Elektronické cigarety s nikotinem	Elektronické cigarety bez nikotinu
Celkem (n=94)	76,6 (66,7;84,7)	33,0 (23,6;43,4)
<i>Pohlaví</i>		
Muži (n=52)	75,0 (61,1;86,0)	34,6 (22,0;49,1)
Ženy (n=42)	78,6 (63,2;89,7)	31,0 (17,6;47,1)
<i>Místo bydliště</i>		
Město (n=76)	75,0 (63,7;84,2)	34,2 (23,7;46,0)
Venkov (n=18)	83,3 (58,6;96,4)	27,8 (9,7;53,5)
<i>Kuřáctví tabáku v současnosti¹</i>		
Ano (n=58)	81,0 (68,6;90,1)	27,6 (16,7;40,9)
Ne (n=36)	69,4 (51,9;83,7)	41,7 (25,5;59,2)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně) užívání

Z tabulky je patrné, že více než tři čtvrtiny (76,6 %) uživatelů elektronických cigaret užívá elektronické cigarety s nikotinem, a to bez vlivu pohlaví. Ve městě užívá tři čtvrtiny uživatelů elektronických cigaret formu s nikotinem; na vesnici je to více než 80 %. Elektronické cigarety s nikotinem užívá 81 % současných kuřáků tabáku.

Pozn. Z 94 respondentů, kteří jsou současnými uživateli elektronických cigaret, uvedlo 63 pouze cigarety s nikotinem, 22 pouze bez nikotinu a 9 oba druhy souběžně.

Tabulka 6 Počet cigaret průměrně vykouřených za den podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 1)

Demografická charakteristika	Počet cigaret průměrně vykouřených za den ¹				
	<5	5-9	10-14	15-24	≥25
Celkem (n=333)	10,5 (7,4;14,3)	21,6 (17,3;26,4)	31,5 (26,6;36,8)	30,6 (25,7;35,9)	5,7 (3,5;8,8)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n=199)	7,0 (3,9;11,5)	19,1 (13,9;25,3)	30,2 (23,9;37,0)	35,7 (29,0;42,8)	8,0 (4,7;12,7)
Ženy (n=134)	15,7 (10,0;23,0)	25,4 (18,3;33,6)	33,6 (25,7;42,2)	23,1 (16,3;31,2)	2,2 (0,5;6,4)
<i>Věková skupina</i>					
15-24 (n=43)	11,6 (3,9;25,1)	41,9 (27,0;57,9)	30,2 (17,2;46,1)	14,0 (5,3;27,9)	2,3 (0,1;12,3)
25-44 (n=134)	11,2 (6,4;17,8)	21,6 (15,0;29,6)	27,6 (20,2;36,0)	34,3 (26,3;43,0)	5,2 (2,1;10,5)
45-64 (n=111)	9,9 (5,1;17,0)	16,2 (9,9;24,4)	29,7 (21,4;39,1)	35,1 (26,3;44,8)	9,0 (4,4;15,9)
65+ (n=45)	8,9 (2,5;21,2)	15,6 (6,5;29,5)	48,9 (33,7;64,2)	24,4 (12,9;39,5)	2,2 (0,1;11,8)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n=259)	10,0 (6,7;14,4)	21,2 (16,4;26,7)	34,0 (28,2;40,1)	29,3 (23,9;35,3)	5,4 (3,0;8,9)
Venkov (n=74)	12,2 (5,7;21,8)	23,0 (14,0;34,2)	23,0 (14,0;34,2)	35,1 (24,4;47,1)	6,8 (2,2;15,1)
<i>Vzdělání²</i>					
ZŠ a SOU (n=128)	6,3 (2,7;11,9)	16,4 (10,5;24,0)	30,5 (22,6;39,2)	39,8 (31,3;48,9)	7,0 (3,3;12,9)
SŠ s maturitou (n=118)	14,4 (8,6;22,1)	17,8 (11,4;25,9)	33,1 (24,7;42,3)	27,1 (19,3;36,1)	7,6 (3,5;14,0)
VŠ (n=44)	11,4 (3,8;24,6)	27,3 (15,0;42,8)	31,8 (18,6;47,6)	29,5 (16,8;45,2)	0,0 (0,0;8,0)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Denní kuřáci, cigarety zahrnují průmyslově vyráběné i ručně balené;

² Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Muži kouří nejčastěji 15 – 24 cigaret denně (35,7 %), ženy pak nejčastěji 10 - 14 cigaret denně (33,6 %). Ženy celkově vykouří méně cigaret než muži. Podle vzdělání kouří osoby se základním vzděláním a vyučení denně nejčastěji 15 – 24 cigaret, vysokoškoláci a osoby se středoškolským vzděláním 10 – 14 cigaret. Městská populace kouří nejčastěji 10 – 14 cigaret denně; na venkově je to nejčastěji 15 – 24 cigaret.

Tabulka 7 Podrobný přehled užívání bezdýmných tabákových výrobků (Priorita 1)

Podle rozsahu užívání	Celkem (N=1806)	Muži (N=880)	Ženy (N=926)
Současní uživatelé bezdýmného tabáku	2,5 (1,9;3,3)	3,4 (2,4;4,8)	1,6 (1,0;2,7)
Denní uživatelé	0,2 (0,1;0,6)	0,2 (0,1;0,8)	0,2 (0,1;0,8)
Příležitostní uživatelé	2,3 (1,7;3,1)	3,2 (2,2;4,6)	1,4 (0,8;2,4)
<i>Příležitostní uživatelé, v minulosti denní uživatelé</i>	0,3 (0,1;0,7)	0,5 (0,2;1,2)	0,1 (0,0;0,6)
<i>Příležitostní uživatelé, nikdy denní uživatelé v minulosti</i>	2,0 (1,4;2,8)	2,7 (1,8;4,0)	1,3 (0,7;2,3)
V současné době neužívají bezdýmný tabák	97,5 (96,7;98,1)	96,6 (95,2;97,6)	98,4 (97,3;99,0)
Bývalí uživatelé	5,3 (4,4;6,5)	6,4 (4,9;8,2)	4,3 (3,2;5,8)
<i>Bývalí denní uživatelé</i>	0,5 (0,3;0,9)	0,3 (0,1;1,0)	0,7 (0,3;1,4)
<i>Bývalí příležitostní uživatelé</i>	4,8 (3,9;5,9)	6,0 (4,6;7,8)	3,7 (2,6;5,1)
Nikdy neužívali bezdýmný tabák	92,4 (91,1;93,6)	90,7 (88,6;92,4)	94,1 (92,4;95,4)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Užívání bezdýmných tabákových výrobků (určených ke šňupání, žvýkání či sání) se ve sledovaném vzorku populace vyskytuje ve velmi omezené míře. Současní uživatelé představují 2,5 %, z nichž denně bezdýmné tabákové výrobky užívá pouhé 0,2 %.

Přestože bezdýmné tabákové výrobky častěji užívají muži než ženy, není mezi těmito skupinami významný rozdíl (3,4 % vs. 1,6 %).

V porovnání s rokem 2016 je procento současných uživatelů bezdýmného tabáku téměř stejné (2,6 % vs. 2,5 %).

Tabulka 8 Expozice tabákovému kouři v prostředí domova podle rozsahu kuřáckých návyků a vybraných demografických charakteristik (Priorita 2)

Demografická charakteristika	Respondenti vystavení tabákovému kouři doma ¹	
	Celkem (N=1806)	Nekuřáci (N=1351)
Celkem	18,9 (17,1;20,8)	9,9 (8,4;11,6)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	20,9 (18,4;23,7)	8,4 (6,4;10,8)
Ženy	17,0 (14,7;19,5)	11,2 (9,1;13,7)
<i>Věková skupina</i>		
15-24	25,9 (20,0;32,4)	22,7 (15,9;30,8)
25-44	18,3 (15,5;21,5)	8,1 (6,0;11,0)
45-64	19,1 (16,1;22,6)	8,8 (6,4;12,0)
65+	15,9 (12,7;19,8)	8,8 (6,2;12,3)
<i>Místo bydliště</i>		
Město	20,0 (18,0;22,1)	10,3 (8,6;12,3)
Venkov	14,9 (11,7;18,8)	8,4 (5,5;12,2)
<i>Vzdělání²</i>		
ZŠ a SOU	21,1 (18,0;24,6)	9,0 (6,7;12,2)
SŠ s maturitou	17,7 (15,0;20,8)	9,0 (6,8;11,8)
VŠ	13,4 (10,2;17,4)	6,9 (4,3;10,5)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

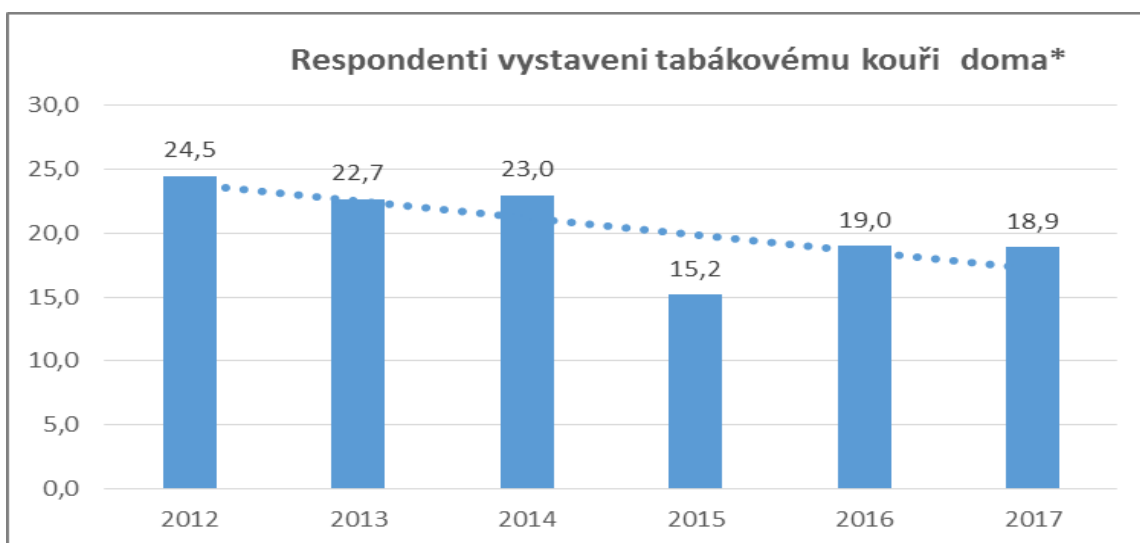
¹ Respondenti, kteří uvádějí, že ke kouření uvnitř domů dochází denně, týdně, nebo měsíčně;

² Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Téměř 19 % respondentů je vystaveno ve svých domovech tabákovému kouři, z toho více než v polovině se to týká nekuřáků. Nadále přetrvává skutečnost, že nejvyšší podíl na těchto počtech má nejmladší věková skupina 15 - 24 letých, do které spadá i mládež ve věku 15 - 18 let.

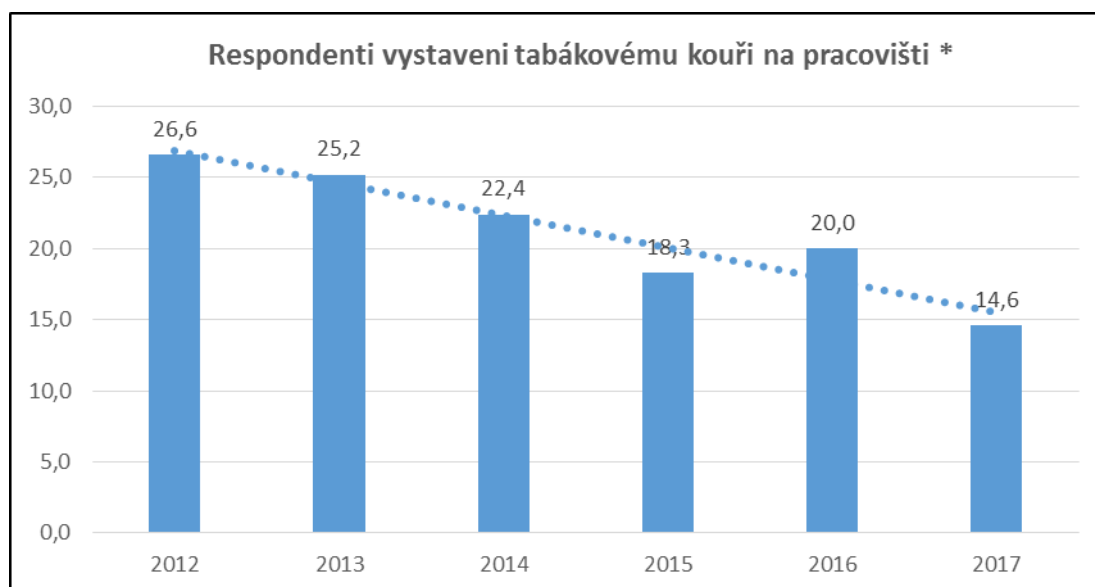
Podle místa bydliště ani podle dosaženého vzdělání není pozorován rozdíl. V porovnání s rokem 2016 je hodnota téměř stejná (19,0 % vs. 18,9 %) u osob exponovaných tabákovému kouři doma.

Graf č. 5: Respondenti vystavení tabákovému kouři doma, v%

*Respondenti, kteří uvádějí, že ke kouření uvnitř domů dochází denně, týdně nebo měsíčně.

Graf č. 6: Respondenti vystavení tabákovému kouři na pracovišti, v%

*V posledních 30 dnech. Týká se respondentů, kteří pracují mimo domov, obvykle pracujících v uzavřených prostorách či v uzavřených venkovních prostorách.

Tabulka 9 Expozice tabákovému kouři v uzavřených pracovních prostorách podle rozsahu kuřáckých návyků a vybraných demografických charakteristik (Priorita 2)

Demografická charakteristika	Respondenti vystavení tabákovému kouři na pracovišti ¹	
	Celkem (N=974)	Nekuřáci (N=695)
Celkem	14,6 (12,5;16,9)	10,7 (8,6;13,2)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	19,7 (16,4;23,4)	13,8 (10,5;17,9)
Ženy	9,1 (6,9;12,1)	7,7 (5,4;11,0)
<i>Věková skupina</i>		
15-24	17,8 (9,8;28,5)	14,0 (5,3;27,9)
25-44	13,9 (11,0;17,3)	11,5 (8,5;15,3)
45-59	15,7 (12,4;19,8)	10,3 (7,0;14,6)
65+	9,2 (3,5;19,0)	4,1 (0,5;14,0)
<i>Místo bydliště</i>		
Město	14,8 (12,5;17,5)	10,8 (8,5;13,6)
Venkov	13,6 (9,2;19,2)	10,1 (5,7;16,4)
<i>Vzdělání²</i>		
ZŠ a SOU	23,7 (18,6;29,5)	18,5 (12,7;25,4)
SŠ s maturitou	13,1 (10,1;16,7)	10,0 (6,9;14,0)
VŠ	6,9 (4,1;10,8)	4,6 (2,1;8,5)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ V posledních 30 dnech; Týká se respondentů, kteří pracují mimo svůj domov, obvykle pracujících v uzavřených prostorách či v uzavřených i venkovních prostorách.

² Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Muži jsou exponováni tabákovému kouři na pracovišti více než dvakrát častěji než ženy; v případě nekuřáků je to téměř dvakrát častěji. Věk, bydliště ani vzdělání v tomto případě nehrají významnou roli.

V porovnání s rokem 2016 došlo k výraznému snížení počtu nekuřáků exponovaných tabákovému kouři (15,9 % vs. 10,7 %). Procento nekuřáků vystavených tabákovému kouři v uzavřených prostorách na pracovišti je nutno i přes zákonem zakotvenou ochranu sledovat.

Tabulka 10 Současní kuřáci, kteří se pokusili v průběhu posledních 12 měsíců přestat kouřit, vyhledali zdravotní péči a bylo jim doporučeno přestat kouřit (Priorita 3)

Demografická charakteristika	Odvykání kouření a vyhledání zdravotní péče		
	Pokusili se přestat kouřit ¹ (N=455)	Navštívili zdravotnické zařízení ¹ (N=455)	Dostali radu, aby přestali kouřit ² (N=242)
Celkem	33,2 (29,0;37,6)	53,2 (48,6;57,7)	34,3 (28,3;40,7)
<i>Pohlaví</i>			
Muži	35,1 (29,4;41,1)	50,6 (44,4;56,7)	42,3 (34,0;51,1)
Ženy	30,4 (23,9;37,6)	57,1 (49,6;64,3)	23,8 (16,0;33,1)
<i>Věková skupina</i>			
15-24	39,7 (28,5;51,9)	56,2 (44,1;67,8)	9,8 (2,7;23,1)
25-44	35,6 (28,6;43,1)	46,9 (39,4;54,5)	28,9 (19,5;39,9)
45-59	29,7 (22,4;37,8)	55,9 (47,4;64,1)	44,4 (33,4;55,9)
65+	26,7 (16,1;39,7)	61,7 (48,2;73,9)	51,4 (34,4;68,1)
<i>Místo bydliště</i>			
Město	31,8 (27,2;38,9)	52,3 (47,1;57,4)	32,1 (25,4;39,3)
Venkov	37,9 (28,5;48,0)	56,3 (46,2;66,1)	41,4 (28,6;55,1)
<i>Vzdělání³</i>			
ZŠ a SOU	31,7 (24,5;39,5)	54,4 (46,3;62,4)	44,2 (33,5;55,3)
SŠ s maturitou	31,7 (24,6;39,5)	49,7 (41,7;57,7)	36,3 (25,8;47,8)
VŠ	33,3 (22,0;46,3)	55,6 (42,5;68,1)	34,3 (19,1;52,2)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Týká se současných kuřáků;

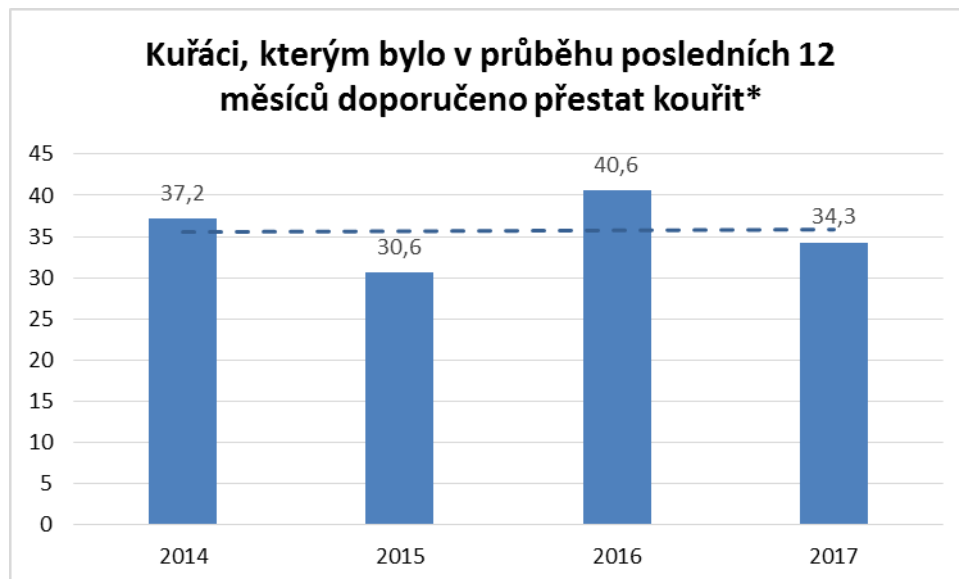
² Týká se současných kuřáků, kteří navštívili zdravotnické zařízení během posledních 12 měsíců;

³ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Třetina současných kuřáků se v průběhu posledního roku pokusila přestat kouřit (muži 35,1%, ženy 30,4 %). Nejvíce připadlo do skupiny nejmladších kuřáků (15 – 24 let). S přibývajícím věkem toto úsilí klesá, přičemž pokles je zaznamenán ve všech věkových skupinách. Dosažený stupeň vzdělání nemá na snahu o zanechání kouření významný vliv.

V porovnání s rokem 2016 došlo k výraznému snížení procenta osob, kterým lékař doporučil přestat kouřit (40,0 % vs. 34,3 %); procento takových osob stoupá s dosaženým věkem pacientů.

Graf č. 7: Kuřáci, kterým bylo lékařem doporučeno přestat kouřit, v%

*Týká se současných kuřáků, kteří navštívili zdravotnické zařízení během posledních 12 měsíců;

Tabulka 11 Respondenti, kteří si všimli během posledních 30 dní informací proti kouření cigaret v novinách nebo časopisech či televizi podle rozsahu kuřáckých návyků a vybraných demografických charakteristik (Priorita 4)

Umístění	Celkem (N=1806)	Pohlaví		Věk (v letech)		Místo bydliště	
		Muži (N=880)	Ženy (N=926)	15-24 (N=205)	≥ 25 (N=1601)	Město (N=1417)	Venkov (N=389)
V novinách či časopisech	42,4 (40,2;44,7)	41,1 (37,9;44,4)	43,6 (40,5;46,8)	42,0 (35,1;49,0)	42,5 (40,1;44,9)	42,6 (40,0;45,2)	41,9 (37,1;46,9)
V televizi	36,2 (34,0;38,4)	35,3 (32,3;38,6)	36,9 (33,9;40,1)	36,1 (29,5;43,1)	36,2 (33,9;38,6)	36,1 (33,6;38,6)	36,5 (31,9;41,4)
Současní kuřáci¹ (N=455)							
V novinách či časopisech	48,6 (44,0;53,2)	46,1 (40,1;52,3)	52,2 (44,7;59,6)	42,5 (31,0;54,6)	49,7 (44,8;54,7)	49,4 (44,2;54,6)	45,6 (35,8;55,7)
V televizi	40,0 (35,6;44,6)	41,7 (35,8;47,8)	37,5 (30,5;44,9)	37,0 (26,0;49,1)	40,6 (35,8;45,6)	40,9 (35,9;46,1)	36,9 (27,6;47,0)
Nekuřáci² (N=1351)							
V novinách či časopisech	40,3 (37,8;43,0)	38,9 (35,1;42,9)	41,5 (38,0;45,1)	41,7 (33,2;50,6)	40,2 (37,5;43,0)	40,3 (37,4;43,6)	40,6 (34,8;46,5)
V televizi	34,9 (32,4;37,4)	32,5 (28,9;36,3)	36,8 (33,4;40,3)	35,6 (27,5;44,4)	34,8 (32,2;37,5)	34,5 (31,7;37,4)	36,4 (30,8;42,2)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Zahnuje denní a příležitostné (méně často než denně) kuřáky;

² Zahnuje bývalé kuřáky a celoživotní nekuřáky;

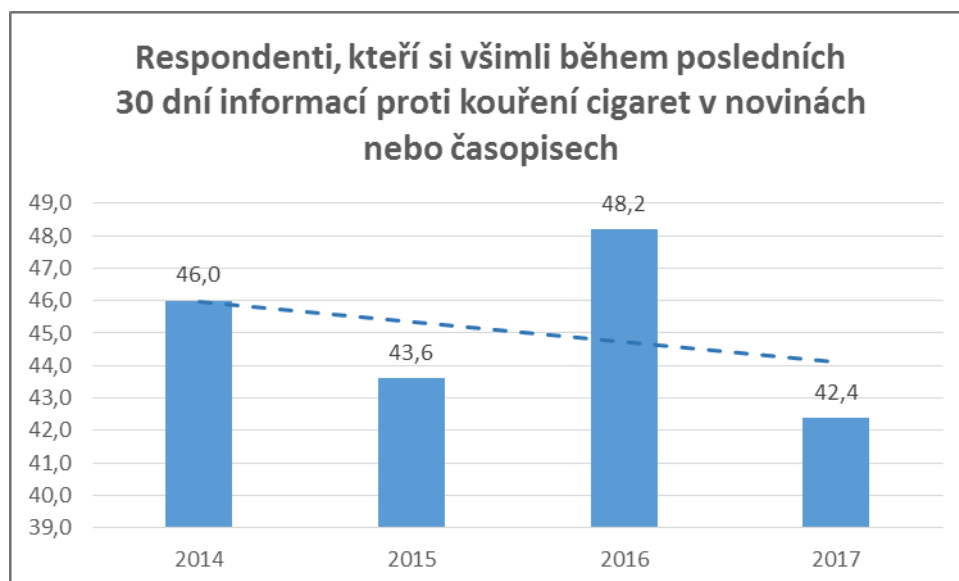
Celkově více než čtyři dotázané osoby z deseti si všimly během posledních 30 dní informací proti kouření cigaret v novinách ev. časopisech, či v televizi. Výrazný je rozdíl mezi jednotlivými médii, častěji byly tyto informace pozorovány v tisku.

Není zaznamenán výrazný rozdíl mezi muži či ženami, ani mezi věkovými kategoriemi či místem bydliště.

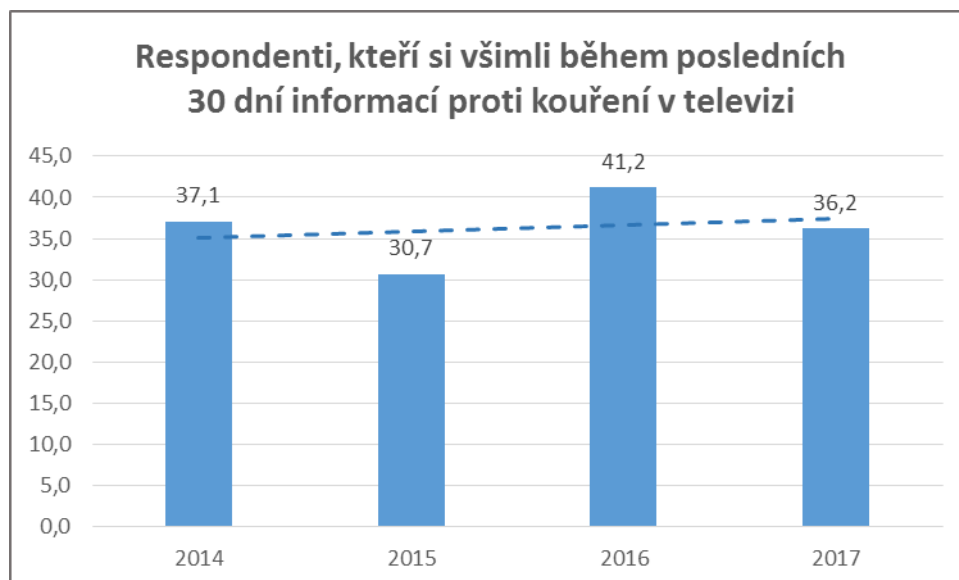
Významně častěji si takových informací všimli současní kuřáci než nekuřáci.

V roce 2016 byla situace obdobná, počet respondentů, kteří zaznamenali takové informace, však v roce 2017 klesl. Důvodů proč tomu tak bylo, může být více – menší množství zveřejněných informací, nižší sledovanost televize, nižší zájem respondentů o dané informace aj.

Graf č. 8: Respondenti, kteří si všimli informací proti kouření v novinách a časopisech

Graf č. 9: Respondenti, kteří si všimli informací proti kouření v televizi

Tabulka 12 Současní kuřáci, kteří si během posledních 30 dnů všimli zdravotního varování na krabičkách cigaret, a zvažovali v souvislosti s tím, že zanechají kouření podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 4)

Demografické charakteristiky	Současní kuřáci ¹ , kteří...	
	si všimli zdravotního varování na krabičkách cigaret ² (N=455)	zvažovali v souvislosti se zdravotním varováním, že kouření zanechají ² (N=419)
Celkem	92,1 (89,2;94,2)	12,4 (9,6;15,9)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	92,3 (88,4;95,1)	13,2 (9,3;18,0)
Ženy	91,9 (86,9;95,4)	11,2 (6,9;17,0)
<i>Věková skupina</i>		
15-24	95,9 (88,5;99,1)	17,1 (9,2;28,0)
25-44	91,0 (85,7;94,7)	11,8 (7,3;17,8)
45-59	92,4 (86,8;96,2)	13,4 (8,2;20,4)
65+	90,0 (79,5;96,2)	5,6 (1,2;15,4)
<i>Místo bydliště</i>		
Město	92,1 (88,7;94,4)	11,1 (8,1;15,0)
Venkov	92,2 (85,3;96,6)	16,8 (9,9;25,9)
<i>Vzdělání³</i>		
ZŠ a SOU	93,0 (87,9;96,5)	14,3 (9,1;21,0)
SŠ s maturitou	90,1 (84,4;94,2)	9,0 (4,9;14,8)
VŠ	90,5 (80,4;96,4)	10,5 (4,0;21,5)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Zahrnuje denní a příležitostné (méně často než denně) kuřáky;

² Během posledních 30 dní;

³ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Více než devět z deseti současných kuřáků si všimlo zdravotního varování na krabičce cigaret. Pouze 12,4 % z nich však toto varování motivovalo k úvaze kouření zanechat, a to bez výrazného rozdílu pohlaví. Rozdíly oproti roku 2016 ve smyslu nižšího počtu těch, kteří zvažovali kouření zanechat, byly zaznamenány ve všech věkových skupinách, místě bydliště i úrovni vzdělání.

Proti roku 2016 došlo k výraznému rozdílu osob, které v souvislosti se zdravotním varováním na balíčku cigaret zvažovali zanechání kouření – takových osob výrazně ubylo (22,8 % vs. 12,4 %).

Tabulka 13 Respondenti, kteří si během posledních 30 dní všimli různých způsobů reklamy na cigarety podle vybraných demografických charakteristik (Priorita 5)

Umístění	Celkem (N=1806)	Pohlaví		Věk (v letech)		Místo bydliště	
		Muži (N=880)	Ženy (N=926)	15-24 (N=205)	≥ 25 (N=1601)	Město (N=1417)	Venkov (N=389)
Všimli si reklamy v místě prodeje cigaret (obchody)	42,8 (40,5;45,0)	44,8 (41,5;48,1)	40,8 (37,7;44,0)	55,6 (48,5;62,5)	41,1 (38,7;43,5)	43,9 (41,3;46,5)	38,6 (33,9;43,5)
Všimli si propagace cigaret							
Vzorky zdarma	3,6 (2,8;4,6)	4,1 (3,0;5,6)	3,1 (2,2;4,5)	1,5 (0,3;4,2)	3,9 (3,0;4,9)	3,8 (2,9;4,9)	2,8 (1,6;5,0)
Slevy z ceny cigaret	6,5 (5,5;7,8)	7,2 (5,6;9,1)	5,9 (4,6;7,7)	6,3 (3,4;10,6)	6,6 (5,5;7,9)	6,0 (4,9;7,4)	8,5 (6,1;11,7)
Kupony na cigarety	3,7 (2,9;4,7)	4,1 (3,0;5,6)	3,4 (2,4;4,7)	3,4 (1,4;6,9)	3,8 (2,9;4,8)	3,7 (2,8;4,8)	3,9 (2,4;6,3)
Dárky/slevy na jiné výrobky	20,3 (18,5;22,2)	20,2 (17,7;23,0)	20,4 (17,9;23,1)	28,3 (22,2;35,0)	19,3 (17,4;21,3)	21,2 (19,2;23,5)	17,0 (13,6;21,0)
Oblečení/předmět se značkou nebo logem cigaret	21,4 (19,5;23,3)	23,3 (20,6;26,2)	19,6 (17,1;22,2)	31,2 (25,0;38,1)	20,1 (18,2;22,2)	23,1 (21,0;25,3)	15,2 (11,9;19,1)
Propagace cigaret poštou	1,4 (0,9;2,0)	2,0 (0,5;4,9)	1,3 (0,9;2,0)	2,0 (0,5;4,9)	1,3 (0,9;2,0)	1,5 (1,0;2,3)	1,0 (0,4;2,6)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Necelá polovina dotázaných, z toho mužů větší měrou než žen (44,8 % vs. 40,8 %) si všimla reklamy na cigarety v místě jejich prodeje. Významný rozdíl byl zjištěn mezi věkem respondentů; podstatně více (55,6 %) jich bylo ve věku do 25 let. Starší respondenti představují necelých 50 %. Místo bydliště dotázaných nehraje ve vnímání reklamy na cigarety roli.

V porovnání s rokem 2016 se procento respondentů, kteří si reklamy všimli, snížily. Situace ve vnímání propagačních aktivit se nezměnila. Je nutné upozornit na skutečnost, že propagace tabákových výrobků je v ČR zakázána.

Přesto určité procento respondentů odpovědělo kladně na otázku, zda si všimli jakékoliv propagace cigaret, a to především v podobě dárků či slev na jiné zboží anebo značky ev. loga cigaret na oblečení či jiných předmětech. V porovnání s předchozím rokem u slev z ceny oblečení či jiných předmětů s logem cigaret došlo u propagace „slevy z ceny“ k poklesu (10,7 % vs. 6,5 %).

Tabulka 14 A Vyjádření spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech, který zavedl od 31. 5. 2017 zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, podle vybraných demografických ukazatelů (zdroj dat: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti)

Demografická charakteristika	ANO	NE	NEMÁM NÁZOR
Celkem (n=1806)	61,4 (59,1;63,7)	22,2 (20,3;24,2)	16,4 (14,7;18,2)
<i>Pohlaví</i>			
Muži (n=880)	56,4 (53,0;59,7)	26,8 (23,9;29,9)	16,8 (14,4;19,5)
Ženy (n=926)	66,2 (63,1;69,2)	17,8 (15,4;20,4)	16,0 (13,7;18,5)
<i>Věková skupina</i>			
15-24 (n=205)	63,9 (56,9;70,5)	23,9 (18,2;30,3)	12,2 (8,0;17,5)
25-44 (n=645)	63,1 (59,2;66,8)	25,0 (21,7;28,5)	11,9 (9,5;14,7)
45-64 (n=554)	59,6 (55,3;63,7)	23,3 (19,8;27,0)	17,1 (14,1;20,6)
65+ (n=402)	60,0 (55,0;64,8)	15,4 (12,0;19,3)	24,6 (20,5;29,1)
<i>Místo bydliště</i>			
Město (n=1417)	61,3 (58,7;63,9)	22,8 (20,6;25,1)	15,9 (14,0;17,9)
Venkov (n=389)	61,7 (56,7;66,6)	20,1 (16,2;24,4)	18,3 (14,5;22,5)
<i>Vzdělání ¹</i>			
ZŠ a SOU (n=579)	54,6 (50,4;58,7)	23,1 (19,8;26,8)	22,3 (19,0;25,9)
SŠ s maturitou (n=671)	61,0 (57,1;64,7)	23,7 (20,5;27,1)	15,4 (12,7;18,3)
VŠ (n=351)	72,1 (67,1;76,7)	16,8 (13,0;21,1)	11,1 (8,0;14,9)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

¹ Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (N=1601).

Spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech, který zavedl od 31. 5. 2017 zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, vyjádřilo 61,4 % respondentů; častěji žen než mužů.

Tabulka 14 B Vyjádření spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech, který zavedl od 31. 5. 2017 zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek – kuřáci vs. nekuřáci (zdroj dat: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti)

Demografická charakteristika	ANO	NE	NEMÁM NÁZOR
Nekuřáci (N=1351)	72,2 (69,8;74,6)	10,9 (9,3;12,7)	16,9 (15,0;19,0)
Kuřáci (N=455)	29,2 (25,2;33,6)	55,8 (51,2;60,3)	15,0 (12,0;18,5)

Uvedené údaje vyjadřují procenta (95% CI).

Spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech, který zavedl od 31. 5. 2017 zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, vyjádřilo 72,2 % nekuřáků a 29,2 % kuřáků.

Tabulka 15 Průměrné náklady na krabičku cigaret a cena 100 krabiček cigaret jako procento hrubého domácího produktu na osobu (Priorita 6)

	Měna
Průměrné náklady na krabičku 20 průmyslově vyráběných cigaret	90,20 Kč
Cena 100 krabiček cigaret jako procento hrubého domácího produktu (HDP) na osobu	1,9 %

V tabulce jsou na základě odpovědí dotázaných osob spočítány průměrné náklady vynaložené na jednu krabičku průmyslově vyráběných cigaret. V podstatě to odpovídá ceně nejlevnějších cigaretových značek u nás prodávaných.

Druhá položka tabulky vypovídá o míře cenové dostupnosti cigaret. Cena 100 krabiček cigaret představuje 1,9 % HDP na osobu (HDP dle ČSÚ za rok 2017).

Tabulka 16 Kuřáctví tabákových výrobků – porovnání dat z let 2012 až 2017

Rozsah kuřáckých návyků	Rok	Celkem	Muži	Ženy
Současní kuřáci tabáku	2017	25,2 (23,3;27,3)	30,8 (27,8;33,9)	19,9 (17,4;22,6)
	2016	28,6 (26,6;30,7)	35,0 (31,9;38,1)	22,5 (19,9;25,3)
	2015	24,1 (22,1; 26,1)	27,3 (24,4; 30,5)	21,0 (18,5; 23,8)
	2014	31,4 (29,3;33,6)	37,4 (34,2;40,7)	25,8 (23,0;28,7)
	2013	29,9 (27,8; 32,1)	36,4 (33,2; 39,7)	23,7 (21,0; 26,6)
	2012	31,3 (29,2;33,5)	36,5 (33,4;39,8)	26,3 (23,5;29,3)
Denní kuřáci	2017	18,4 (16,7;20,3)	22,6 (20,0;25,5)	14,5 (12,4;16,9)
	2016	19,6 (17,2;21,5)	23,8 (21,2;26,7)	15,6 (13,4;18,0)
	2015	18,2 (16,5;20,1)	21,8 (19,1;24,7)	14,8 (12,6;17,3)
	2014	23,5 (21,6;25,5)	28,2 (25,3;31,3)	19,0 (16,6;21,7)
	2013	22,2 (20,3; 24,2)	27,2 (24,3; 30,3)	17,4 (15,1; 20,1)
	2012	23,1 (21,2;25,1)	26,7 (23,9;29,8)	19,6 (17,1;22,4)
Příležitostní kuřáci	2017	6,8 (5,7;8,0)	8,2 (6,6;10,2)	5,4 (4,1;7,1)
	2016	9,0 (7,7;10,4)	11,1 (9,2;13,4)	6,9 (5,4;8,7)
	2015	5,9 (4,9;7,1)	5,5 (4,2;7,3)	6,2 (4,8; 8,0)
	2014	8,0 (6,8;9,3)	9,2 (7,4;11,4)	6,8 (5,3;8,6)
	2013	7,7 (6,5; 9,0)	9,2 (7,4; 11,3)	6,3 (4,8; 8,1)
	2012	8,2 (7,0;9,6)	9,8 (7,9;12,0)	6,7 (5,2;8,6)
Současní nekuřáci	2017	74,8 (72,8;76,8)	69,2 (66,1;72,2)	80,1 (77,4;82,6)
	2016	71,4 (69,3;73,5)	65,0 (61,9;68,1)	77,5 (74,8;80,1)
	2015	75,9 (73,9;77,9)	72,7 (69,5;75,6)	79,0 (76,2;81,5)
	2014	68,6 (66,4;70,7)	62,6 (59,3;65,8)	74,2 (71,3;77,0)
	2013	70,1 (67,9; 72,2)	63,6 (60,3; 66,8)	76,3 (73,4; 79,0)
	2012	68,7 (66,5;70,8)	63,5 (60,2;66,7)	73,7 (70,7;76,5)
Bývalí kuřáci	2017	18,4 (16,7;20,3)	18,8 (16,3;21,5)	18,1 (15,8;20,8)
	2016	15,3 (13,0;18,0)	16,3 (13,0;20,3)	14,4 (11,4;18,2)
	2015	17,2 (15,5; 19,0)	18,1 (15,6; 20,9)	16,3 (14,0; 18,9)
	2014	14,7 (13,1;16,4)	15,5 (13,2;18,1)	13,8 (11,7;16,3)
	2013	12,6 (11,1; 14,2)	15,1 (12,8; 17,7)	10,2 (8,4; 12,4)
	2012	13,1 (11,6;14,8)	14,6 (12,3;17,1)	11,7 (9,7;14,0)

Nekuřáci celoživotní	2017	56,4 (54,1;58,6)	50,5 (47,2;53,8)	62,0 (58,8;65,1)
	2016	56,1 (53,8;58,4)	48,8 (45,5;52,1)	63,1 (59,9;66,2)
	2015	58,7 (56,4;61,0)	54,6 (51,2;57,9)	62,6 (59,4; 65,7)
	2014	53,9 (51,6;56,2)	47,1 (43,8;50,5)	60,4 (57,1;63,5)
	2013	57,5 (55,2; 59,8)	48,5 (45,2; 51,9)	66,1 (63,0; 69,1)
	2012	55,6 (53,3;57,9)	48,9 (45,6;52,3)	62,0 (58,7;65,1)

V tabulce 16 sledujeme vývoj kuřáctví v ČR od roku 2012, kdy jsme začali používat standardizovanou metodiku TQS vyvinutou CDC v USA a doporučenou světovou zdravotnickou organizací. Srovnání za posledních 6 let ukazuje, že výskyt kuřáctví v české populaci má mírně klesající tendenci. Určitou změnou byl rok 2015, kdy v hlavních sledovaných ukazatelích byly zaznamenány nejnižší hodnoty za celou dobu sledování. Především jsme v roce 2015 zachytili nižší procento současných kuřáků a denních kuřáků oproti předchozím létům. Pokles v těchto ukazatelích byl dán zejména nižší prevalencí kuřáctví mezi muži. V roce 2015 pak také logicky bylo vyšší procento nekuřáků, a to jak bývalých kuřáků, tak celoživotních nekuřáků.

I přes meziroční výkyvy pozorujeme tedy od roku 2012 stále klesající trend kuřáctví v ČR.

E) Shrnutí a implikace pro politiky v oblasti veřejného zdraví

Souhrn výsledků - tabák

V dospělé populaci bylo v ČR v roce 2017 celkem 25,2 % kuřáků. Z toho více než dvě třetiny (18,4 %) představovali kuřáci, kouřící nejméně jednu cigaretu denně. Z dlouhodobého hlediska je možno konstatovat, že i přes izolované roční odchylky lze ve sledovaných letech (2012 – 2017) pozorovat snížení prevalence kuřáctví u dospělé populace.

Česká populace kouří převážně klasické cigarety. Podíl jiných tabákových výrobků určených ke kouření je malý. Elektronické cigarety užívá 5,2 % současných kuřáků a bezdýmny tabák 2,5 % současných kuřáků.

Muži kouří nejčastěji 15 – 24 cigaret denně (35,7 %), ženy pak nejčastěji 10 – 14 cigaret denně (33,6 %).

Téměř jedna pětina respondentů je vystavena tabákovému kouři ve svých domovech; nejvíce pak věková skupina mladých 15 -24 letých.

Poměrně vysoké procento nekuřáků je vystaveno tabákovému kouři i na pracovišti, a to i přes zákonem stanovenou ochranu. Celkem se to týká 14,6 % zaměstnanců, s převahou mužů (19,7 %).

Přibližně třetina současných kuřáků se v průběhu posledního roku pokusilo přestat. Svého praktického lékaře navštívila během minulého roku více než polovina respondentů. Více než třetina respondentů uvedla, že jim lékař doporučil, aby kouřit přestali.

Reklamu na cigarety v místě jejich prodeje zaznamenalo v posledním měsíci téměř 40 % dotázaných; jejich propagace, přestože zákonem zakázané, si všimlo až 24 % dotázaných, s převahou mladých mužů.

Spokojenosti se zákazem kouření v restauracích, hospodách a barech, který zavedl od 31. 5. 2017 zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, vyjádřilo 61,4 % respondentů; 72,2 % nekuřáků a 29,2 % kuřáků.

Současní kuřáci vykouřili v roce 2017 průměrně denně 12,3 kusů cigaret (komerčně vyráběných a ručně ubalených), což je hodnota téměř stejná jako v roce 2016 (12,4 ks).

Doporučení

K omezování škod působených tabákem by měla Česká republika využít doporučení, která formulovala Světová zdravotnická organizace v dokumentech Zpráva WHO o globální tabákové epidemii, 2008: MPOWER (WHO 2008) a Globální strategie o alkoholu (WHO, 2011). V těchto dokumentech jsou zemím doporučovány strategie, jejichž účinnost byla vědecky ověřena.

Jedná se především o implementaci následujících opatření:

- Regulace marketingu tabákových výrobků a alkoholických nápojů, zejména ve vztahu k mládeži;
- Regulace a omezování dostupnosti tabákových výrobků a alkoholických nápojů;
- Prosazování účinných opatření k vyloučení alkoholu z řízení vozidel;
- Snižování poptávky prostřednictvím daňových a cenových mechanismů;
- Získávání pozornosti a podpory pro cíle národní alkoholové politiky a politiky omezování spotřeby tabáku;

- Poskytování dostupné a účinné léčby pro lidi se závislostí na tabáku a alkoholu;
- Zavádění programů screeningu a krátké intervence pro rizikové a škodlivé užívání tabáku a alkoholu do praxe (zejména primární zdravotní péče).

Některá z těchto doporučení jsou v České republice již uskutečňována, a to zejména v rámci naplňování akčního plánu pro oblast kontroly tabáku na období 2015 - 2018 a akčního plánu k omezení škod působených alkoholem na období 2015 - 2018. Oba uvedené akční plány vycházejí ze strategického cíle 1 - Zlepšit zdraví obyvatel a snížit nerovnost v oblasti zdraví, dokumentu Zdraví 2020 - Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.

F) Poděkování

Tato studie byla realizována díky významné pomoci ze strany Ministerstva zdravotnictví ČR a Regionální úřadovny WHO pro Evropu.

Dedikace:

Podpořeno MZ ČR – RVO (Státní zdravotní ústav – SZÚ, IČ 75010330)

G) Odkazy

Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Tobacco Questions for Surveys: A Subset of Key Questions from the Adult Tobacco Survey (GATS), 2nd Edition, Atlanta, USA: Centers for Disease Control and Prevention, 2011

Peto, R., Lopez, A. D., Boreham, J., & Thun, M. (2012). Mortality from smoking in developed countries 1950–2005 (or later).

Sovinova, H., Global Youth Tobacco survey (GYTS) 2011, Czech Republic 2011 Country Report. SZÚ, 2012 (www.szu.cz)

Sovinová, H., Sadílek, P., Csémy, L. Vývoj prevalence kuřáctví v dospělé populaci ČR (1997 – 2011), Výzkumná zpráva. SZÚ, 2012 (www.szu.cz)

Sovinová, H., Csémy, L., Procházka, B., Kottbauerová, S. (2008) Smoking attributable mortality in the Czech Republic. Journal of Public Health, 16 (1), pp. 37-42.

Warren, Ch.W., Asma, S., Lee, J., Lea, V., Mackay, J. Global Tobacco Surveillance System - The GTSS Atlas. CDC Foundation, Atlanta USA, 2009

World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic, 2008: The MPOWER Package. WHO, 2008

Sovinová, H., Csémy, L., Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2014, Výzkumná zpráva. SZÚ, 2015 (www.szu.cz)

Sovinová, H., Csémy, L., Užívání tabáku v České republice 2015, Výzkumná zpráva. SZÚ, 2016 (www.szu.cz)

Váňová, A., Skývová, M., Csémy, L., Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2016, Výzkumná zpráva. SZÚ, 2017 (www.szu.cz)

Sovinová, H., Csémy, L., Procházka, B., Kottbauerová, S. Smoking attributable mortality in the Czech Republic. Journal of Public Health, 2008, 16 (1), pp. 37-42.

Sovinová H., Csémy L., Kernová V. Užívání tabáku a alkoholu v České republice: Zpráva o situaci za období posledních deseti let. SZÚ, 2014 (www.szu.cz)